

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 2, 3, 4, 11 IR 15 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 10¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – ĮSTATYMO PROJEKTAS)

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Įstatymo projektas parengtas įgyvendinant Septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 91.12 papunktyje numatytą priemonę dėl tolygaus plynųjų kirtimų apimties ir vienaamžių bei vienaarūšių medynų plotų mažinimo. Taip pat atsižvelgiant į pastaruoju metu Lietuvoje (ir aplinkinėse ES valstybėse) ryškėjančią visuomenės nepritarimo plyniesiems miško kirtimams tendenciją ir į tai, kad įprastas miškininkavimas, net ir su apribojimais atskirų grupių miškuose, neužtikrina Europos Bendrijos svarbos miško buveinių reikiamo kiekio tinkamo išsaugojimo, bei į tai, kad vien papildomais uždraudimais ir apribojimais paremtas reglamentavimas gali reikšti nepamatuotus ekonominius ir socialinius praradimus mediena paremtai pramonei, energetikai, šalies biudžetui ir Lietuvos visuomenei – todėl reikalingas subalansuotas sprendimas, suderinantis gamtosauginius apribojimus ir racionalų miško išteklių naudojimą.

Įstatymo projekto tikslai - derinant visuomenės lūkesčius Lietuvos miškų atžvilgiu darnaus miškų ūkio kontekste ir užtikrinant Lietuvos priimtų įsipareigojimų Europos Sąjungos mastu tinkamą įgyvendinimą - siekti mažesnio plynųjų miško kirtimų kiekio, šiuos kirtimus ar jų plotus pirmiausia ribojant biologinės įvairovės požiūriu vertingiausiuose miškuose, ypač esančiuose saugomose teritorijose, taip pat Europos Bendrijos svarbos miško buveinėse; siekti išlaikyti kuo optimalesnį sukauptos medienos ir jos prieaugio panaudojimą nenustatant perteklinių apribojimų likusiuose šalies miškuose ir sudarant prielaidas juose racionaliam miško išteklių naudojimui; Europos Bendrijos svarbos miško buveinėse (biologinės įvairovės požiūriu vertingiausiuose Lietuvos miškuose) leisti tik tokius miško kirtimus, kuriais būtų užtikrinamas tų buveinių išsaugojimas; leisti paversti miško žemę kitomis naudmenomis tais atvejais, kai tai būtina siekiant atkurti Europos Bendrijos svarbos natūralias atviro tipo buveines.

Įstatymo projektu taip pat siekiama nustatyti kompensavimo privačių miškų savininkams už nustatytus veiklos apribojimus miškuose, esančiuose ne saugomose teritorijose, tvarką, kadangi šiuo metu galiojantys teisės aktai (Saugomų teritorijų įstatymas) numato kompensacijas tik už saugomose teritorijose numatytus veiklos apribojimus.

Taip pat Įstatymo projektu siekiama užtikrinti tinkamą Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo ir Europos Tarybos 1999/105/EB direktyvos dėl prekybos miško dauginamąja medžiaga įgyvendinimą. Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo 5 straipsnyje nurodyta, kad leidimų išdavimo, jų galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo esminiai reikalavimai turi būti nustatomi įstatymais ir šio įstatymo 4 straipsnyje nurodytais principais. Dėl to keičiamas Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 15 straipsnis „Miško atkūrimas ir įveisimas“, reglamentuojantis miško dauginamosios medžiagos kilmės, kokybės ir miško atkūrimo ir įveisimo reikalavimus. Jis papildomas naujais reikalavimais, susijusiais su miško dauginamosios medžiagos kilme ir kokybe, jos tiekėjų registravimu (miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašo sudarymas), leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo reikalavimais, kurie į Įstatymo projektą perkelti iš iki šiol galiojančių teisės aktų.

Įstatymo projektu taip pat siūloma įtvirtinti nuostatą, kad organizacijos, neturinčios juridinio asmens statuso, tačiau turinčios civilinį teisingumą, galėtų nuosavybės teise įsigyti mišką, nepriklausomai nuo to, kurioje valstybėje jos įsteigtos. Tokiu būdu nacionaliniai subjektai nebūtų diskriminuojami užsienio subjektų, atitinkančių europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus, atžvilgiu ir turėtų tokias pačias sąlygas nuosavybės teisės į miškus įsigijimo srityje, kaip ir jie.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorė – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija.

Įstatymo projektą parengė Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos ir miškų politikos grupės (grupės vadovas – Donatas Dudutis, tel. 8 5 272 8424, el. p. donatas.dudutis@am.lt) vyriausiasis patarėjas Nerijus Kupstaitis, tel. 8 5 272 8289, el. p. nerijus.kupstaitis@am.lt, patarėjos Vilija Masaitienė, tel. 8 5 278 6565, el. p. vilija.masaitiene@am.lt ir Zita Bitvinskaitė, tel. 8 5 272 7813, el. p. zita.bitvinskaite@am.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Miškų įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad priešeroziniai miškai priskiriami IIA miškų grupei, IIA ir IIB miškų grupių miškuose gamtinės brandos nepasiekusiuose medynuose draudžiami atvejiniai pagrindiniai miško kirtimai. Dėl Lietuvos įsipareigojimų Europos Sąjungai būtinos išsaugoti Europos Bendrijos svarbos natūralios miško buveinės nėra išskirtos į atskirą miškų grupę, o gali patekti ir į ūkinių ar apsauginių miškų grupes (atitinkamai IV ir III miškų grupės), kurioms taikomi ūkinės veiklos, pirmiausia miško kirtimų, apribojimai, ir tai neužtikrina tinkamos buveinių apsaugos.

Miškų įstatymo 3 straipsnio 4 dalyje nustatytas apribojimas III miškų grupės (apsauginiai miškai) medynuose plynųjų pagrindinių miško kirtimų biržės plotui - jis negali būti didesnis kaip 5 hektarai. Plynieji pagrindiniai miško kirtimai draudžiami nacionaliniuose parkuose, išskyrus pelkinių ir užmirkusių augaviečių medynus.

Miškų įstatymo 3 straipsnio 5 dalies 1 punkte nustatyta, kad IVA miškų grupės medynuose plynųjų pagrindinių miško kirtimų, išskyrus plynuosius sanitarinius miško kirtimus, biržės plotas negali būti didesnis kaip 8 ha. Šios miškų grupės medynuose draudžiami plynieji pagrindiniai miško kirtimai nacionaliniuose parkuose, išskyrus pelkinių ir užmirkusių augaviečių medynus.

Miškų įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad miškas nuosavybės teise gali priklausyti valstybei, fiziniams ir juridiniams asmenims bei užsienio valstybėse įsteigtoms organizacijoms, neturinčioms juridinio asmens statuso, tačiau turinčioms civilinę teisumą pagal tų valstybių įstatymus. Taigi, pagal šią nuostatą nepagrįstai ribojama Lietuvos Respublikoje įsteigtų organizacijų teisė įsigyti nuosavybę ir jos yra diskriminuojamos išimtinai nacionaliniu pagrindu, t. y. dėl valstybės, kurioje yra įsteigtos. Dabartinis teisinis reglamentavimas pažeidžia nacionalinėje ir Europos Sąjungos teisėje įtvirtintą nediskriminavimo principą, kadangi susiaurina Lietuvoje įsikūrusių asmenų teises, lyginant su analogišku asmeniu, kuris yra įkurtas kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje ir veikia Lietuvos Respublikoje.

Šiuo metu Miškų įstatyme visiškai nėra aptariami kompensavimo už veiklos apribojimus miškuose klausimai. Kompensavimo už saugomose teritorijose nustatytus veiklos apribojimus tvarka yra nustatyta Saugomų teritorijų įstatyme, tačiau ji apima tik tuos atvejus, kai veiklos apribojimai nustatomi saugomų teritorijų miškuose. O yra atvejų, kai veiklos apribojimai nustatomi miškuose, juos priskiriant II ar III miškų grupei, tačiau pats miškas saugomai teritorijai nepriskiriamas (pvz., priešeroziniai miškai, laukų apsauginiai miškai ir kt.). Šiais atvejais jokio kompensavimo už veiklos apribojimus mechanizmo nėra.

Šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas nenumato galimybės vykdyti dalies būtinų biologinės įvairovės apsaugos (gamtotvarkos) darbų miško žemėje. Tokių probleminių darbų kategorijai priskirtini praeityje buvusių atvirų gamtinių buveinių grupių (tokių kaip pelkės, kopos, miško laukymės ir aikštelės), tačiau pastaraisiais metais dėl natūralių gamtinių procesų arba dėl ūkinės veiklos nevykdymo apaugusių sumedėjusia augalija ir apskaitytų mišku, tvarkymo darbai. Daugeliu atvejų tokių plotų tvarkymo poreikis yra atkurti buvusius atvirų buveinių tipus – tai yra pašalinti (iškirsti) medyną ir pakeisti miško žemės naudmenas į kitas ne miško žemės naudmenas, dažnu atveju tokias kaip pelkė, smėlynai, pieva, ganykla ir pan. Poreikis vykdyti tokio pobūdžio biologinės įvairovės (gamtotvarkos) darbus yra įtvirtintas 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (kodifikuota redakcija) (OL 2010 L 20) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL 2013), ir 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvoje 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL 2004 m. specialusis leidimas) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL 2013). Minėtų direktyvų pagrindinis tikslas - užtikrinti palankią rūšių ir buveinių apsaugos būklę. Buveinių atkūrimo poreikis yra numatytas Europos Komisijos patvirtintoje ES biologinės įvairovės apsaugos strategijoje iki 2020, Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintoje Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro patvirtintame Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 metų veiksmų plane.

Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų įtraukimas į Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašą ir Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo tvarka reglamentuota poįstatyminiuose teisės aktuose. Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „miškas turi būti atkurtas ir įveistas miško sodmenimis, kurių kilmė ir kokybė atitinka Aplinkos ministerijos tvirtinamų Miško dauginamosios medžiagos nuostatų reikalavimus“. Miško

dauginamosios medžiagos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 29 d. įsakymu Nr. 521 „Dėl Miško dauginamosios medžiagos nuostatų patvirtinimo“, 4 punkte nustatyta, kad „miško dauginamosios medžiagos tiekėjai turi būti įtraukti į Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašą Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. D1-318, nustatyta tvarka“. Miško dauginamosios medžiagos nuostatų 25.3 papunktyje nustatyta, kad „iš šalies tolimesnių nei nustatyta 25.1 papunktyje teritorijų ir kitų Europos Sąjungos šalių miško dauginamąją medžiagą leidžiama įvežti ir naudoti tik gavus Tarnybos leidimą.“ Leidimai išduodami vadovaujantis Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. D1-641 „Dėl Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Miškų įstatymo 15 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad miško valdytojams, savininkams leidimas pagrindiniams kirtimams neišduodamas, jei jų valdoje per nurodytus terminus neatkurtas iškirstasis miškas. Iki 2011 m. sąvoka „miško valda“ buvo suprantama kaip keli miško žemės sklypai, todėl ši nuostata buvo teisinga: per nustatytus terminus neatkūrus miško bet kuriame miško žemės sklype, leidimas miškui kirsti nebuvo išduodamas. Tačiau pakeitus šią sąvoką ir nustačius, kad „miško valda“ yra tik vienas miškų ūkio paskirties žemės sklypas, kilo grėsmė, kad miškas bus kertamas prieš tai neatkūrus iškirstojo.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Keičiama Miškų įstatymo 3 straipsnio 3 dalis ir išskiriama nauja IIC miškų grupė – natūralios miško buveinės – į kurią patenka Europos Bendrijos svarbos natūralių miško buveinių plotai, esantys buveinių apsaugai svarbiose teritorijose, kurios nustatytos tokių tipų buveinėms saugoti. Šios miškų grupės medynuose draudžiami miško kirtimai, išskyrus biologinės įvairovės miško kirtimus ir sanitarinius miško kirtimus, ypač pavojingų ligų ir kenkėjų plitimo atvejais. Toks reglamentavimas užtikrintų reikiamą Europos Bendrijos svarbos natūralių miško buveinių apsaugą ta apimtimi, kuria tai būtina įgyvendinant Lietuvos įsipareigojimus Europos Sąjungos mastu, o kartu leistų išvengti perteklinių apribojimų kitose miškų grupėse.

Kadangi IIA miškų grupės ūkininkavimo tikslas – išsaugoti arba atkurti miško ekosistemas ar atskirus jų komponentus, o III miškų grupės miškuose siekiama formuoti produktyvius medynus, galinčius atlikti dirvožemio, oro, vandens, žmogaus gyvenamosios aplinkos apsaugos funkcijas, priešeroziniai miškai išbraukiami iš IIA miškų grupės ir priskiriami III miškų grupei. Tokiu būdu siekiama, kad ūkininkavimo režimas geriau atitiktų ūkininkavimo tikslus ir pagrindinę funkcinę paskirtį.

Keičiama Miškų įstatymo 3 straipsnio 4 dalis ir numatoma, kad III miškų grupės (apsauginiai miškai) medynuose plynųjų pagrindinių miško kirtimų biržės plotas sumažinamas nuo 5 iki 3 hektarų, o valstybiniuose (regioniniuose ir nacionaliniuose) parkuose ir draustiniuose – iki 1 hektaro. Atvejinių pagrindinių miško kirtimų biržės plotas negali būti didesnis kaip 3 hektarai. Taip sudaromos prielaidos formuoti geriau apsaugines funkcijas atliekančius medynus, kartu užtikrinamos sąlygos šviesiamėgių medžių rūšių medynų atkūrimui, atliepiama ryškėjanti visuomenės lūkesčių dėl plynųjų miško kirtimų mažinimo tendencija.

Miškų įstatymo 3 straipsnio 5 dalies 1 punkte numatoma, kad IVA miškų grupėje plynųjų pagrindinių miško kirtimų biržės plotas negali būti didesnis kaip 6 hektarai, o valstybiniuose parkuose – ne didesnis kaip 1 ha. Atvejinių pagrindinių miško kirtimų biržės plotas negali būti didesnis kaip 6 hektarai. Šiais pakeitimais taip pat atliepiama ryškėjanti visuomenės lūkesčių dėl plynųjų miško kirtimų mažinimo tendencija, kartu sudarant prielaidas šviesiamėgių medžių rūšių medynų atkūrimui.

III ir IVA miškų grupių nacionalinių parkų miškuose siūloma plynuosius miško kirtimus leisti ne vien pelkinių ir užmirkusių augaviečių medynuose, tačiau, apribojus jų plotą iki 1 ha, leisti ir kitų augaviečių medynuose, tokiu būdu išvengiant didelio ploto supaprastintų atvejinių miško kirtimų ir kartu sudarant prielaidas tinkamai atkurti medynus šviesiamėgėmis medžių rūšimis.

Keičiama Miškų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis ir numatoma įtvirtinti nuostatą, kad organizacijos, neturinčios juridinio asmens statuso, tačiau turinčios civilinį teisingumą, galėtų nuosavybės teise įsigyti mišką, nepriklausomai nuo to, kurioje valstybėje tokios organizacijos įsteigtos. Tokiu būdu nacionaliniai subjektai nebūtų diskriminuojami užsienio subjektų, atitinkančių europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus, atžvilgiu ir turėtų tokias pačias sąlygas nuosavybės teisės į miškus įsigijimo srityje, kaip ir jie.

Miškų įstatymas papildomas 10¹ straipsniu, reglamentuojančiu kompensacijas už ne saugomose teritorijose esančiose miško valdose arba ne miškų ūkio paskirties žemės sklype esančioje miško žemėje nustatytus veiklos apribojimus. Nustatyta, kad už miško valdose arba ne miškų ūkio paskirties žemės sklype esančioje miško žemėje nustatytus veiklos apribojimus išmokamos vienkartinės arba kasmetinės kompensacijos sąsajoje su miškų grupės pakeitimu. Kompensacijos mokamos iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų bendrosioms miškų ūkio reikmėms ir gamtotvarkos priemonėms miškuose finansuoti. Šiuo pakeitimu užtikrinamas lygiateisiškumo principas, kai už nustatytus ūkinės veiklos apribojimus kompensuojama ir tiems miško savininkams, kurių valdos nėra saugomose teritorijose. Kompensacijos už saugomose teritorijose esančiuose miškuose nustatytus veiklos apribojimus išmokamos Saugomų teritorijų įstatymo nustatyta tvarka.

Miškų įstatymo 11 straipsnio 1 dalis papildoma nauju 10 punktu, numatančiu papildomą išimtinį atvejį, kada miško žemė gali būti paverčiama kitomis naudmenomis – Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipams ir saugomų rūšių buveinėms atkurti. Miškų įstatymo 11 straipsnio 2 dalimi plečiami atvejai, kada taikytina miško žemės naudmenų pavertimo galimybė atkuriant Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipus ir saugomų rūšių buveines. Miškų įstatymo 11 straipsnio 3 dalyje numatoma reglamentuoti miško žemės naudmenų pavertimo galimybę atkuriant Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipus ir saugomų rūšių buveines valstybiniuose parkuose, draustiniuose, biosferos rezervatuose ir biosferos poligonuose, o įstatymo 11 straipsnio 6 dalyje - atkuriant Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipus ir saugomų rūšių buveines valstybinės reikšmės miškuose. Miškų įstatymo 11 straipsnio 8 dalyje numatoma išimtis dėl prievolės mokėti piniginę kompensaciją vykdant miško žemės naudmenų pavertimo darbus atkuriant Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipus ir saugomų rūšių buveines valstybinėje miško žemėje. Šios išimties poreikis grindžiamas argumentais, kad Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir saugomų rūšių buveinių atkūrimas yra nuostolingas ekonomine prasme, taip pat argumentu, kad tokiu būdu atkuriamos praeityje egzistavusios palankios Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipų ir saugomų rūšių buveinių aplinkos sąlygos.

Miškų įstatymo 15 straipsnis papildomas naujais reikalavimais, susijusiais su miško dauginamosios medžiagos kilme ir kokybe, jos tiekėjų registravimu (miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašo sudarymas), leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo reikalavimais, kurie perkelti iš iki šiol galiojančių teisės aktų – Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. D1-641 „Dėl Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, ir Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. D1-318 „Dėl Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“, patvirtintų siekiant įgyvendinti 1999 m. gruodžio 22 d. Europos Tarybos direktyvos 1999/105/EB dėl prekybos miško dauginamąja medžiaga (OL 2004 m. Specialusis leidimas, 3 skyrius, 28 tomas, p. 148) (toliau – Direktyva) preambulės 12, 24 punktų, 9 straipsnio 1 ir 2 punktų, 6 straipsnio 4 punkto ir kitų straipsnių nuostatas ir reikalavimus. Reglamentuotos Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo ir miško dauginamosios medžiagos tiekėjų registravimo sąlygos ir tvarka. Direktyva įpareigoja Europos Sąjungos šalis užtikrinti, kad parduoti skirta arba į rinką tiekiamą miško dauginamoji medžiaga būtų ne tik nustatytos fenotipinės ir genetinės kokybės, bet ir tinkamai identifikuojama nuo jos rinkimo iki pristatymo galutiniam vartotojui. Leidimai įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą iš tolimesnių, nei leidžiama remiantis tyrimais, teritorijų ar kilmės rajonų išduodami tik miško dauginamosios medžiagos perkėlimą pagrindžiant atliktų tyrimų rezultatais. Tuo siekiama užkirsti kelią, kad naudojant miško dauginamąją medžiagą, gautą iš neprisitaikiusių prie vietinių sąlygų medžių rūšių populiacijų, dėl jų specifinių fenotipinių ir genetinių savybių nebūtų daromas neigiamas poveikis teritorijos, į kurią ketinama įvežti, miškams, aplinkai, genetiniams ištekliams ir biologinei įvairovei.

Direktyvos 6 straipsnio 4 punkte nustatyta, kad miško dauginamosios medžiagos tiekėjai turi būti oficialiai registruoti. Direktyvos 28 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Europos Sąjungos valstybės narės turi priimti įstatymus ir kitus teisės aktus, įgyvendinančius šią Direktyvos nuostatą, todėl Miškų įstatymo 15 straipsnis papildomas atitinkamais reikalavimais. Nustatyta, kad miško dauginamosios medžiagos tiekėjai, pakartotinai pažeidę Miškų įstatymo 15 straipsnio ir aplinkos ministro tvirtinamų Miško dauginamosios

medžiagos nuostatų reikalavimus, pakartotinai į Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašą galėtų būti įtraukiami tik po vienerių metų: ši drausminanti priemonė dviem želdinimo sezonams sustabdytų jų veiklą.

Iš 15 straipsnio 4 dalies išbraukiama nuostata, kad „neteisėtai iškirstas miškas turi būti atkurtas ne vėliau kaip per vienus metus nuo neteisėtų kirtimų fakto nustatymo“ dėl to, kad praktiškai to padaryti neįmanoma – nustačius neteisėtų kirtimų faktą per metus ne visada susidaro palankios sąlygos miškui atkurti, nes miško atkūrimo darbus trukdo jų sezoniškumas (ankstyvas pavasaris arba vėlyvas ruduo). Jei metų sezonas ir būtų palankus, bet miškui atkurti reikėtų taikyti želimo arba mišrųjų atkūrimo būdą (želdinimą ir želimą), per metus šiuo atveju būtų neįmanoma pasiekti atitinkamų želdinių ir želinių parametrų (per trumpas laikas savaiminukams atsirasti, per mažas želdinių tankis, galimi miško kenkėjų - straubliukų pažeidimai šviežiose kirtavietėse ir pan.), kad miškas atitiktų aplinkos ministro tvirtinamų Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų reikalavimus. Todėl miško atkūrimo terminai ir reikalavimai turi būti vienodi bet kokių atveju, nepriklausomai nuo kirtavietės atsiradimo priežasčių.

Keičiama 15 straipsnio 5 dalies nuostata, kad miško želdiniai ir želiniai, nepriklausomai nuo jų rūšinės sudėties (spygliuočiai arba lapuočiai), turi susiformuoti kaip jaunuolynas ne šeštaisiais metais (minkštųjų lapuočių) arba aštuntaisiais metais (spygliuočių ir kietųjų lapuočių), bet iki septynerių metų, nepriklausomai nuo medžių rūšies. Ilgametė praktika parodė, kad želdinių arba želinių kokybės rodiklius, nepriklausomai nuo medžių rūšies, galima pasiekti per septynerius metus. Be to, dabar daugiausia veisiami ar atkuriami mišrūs spygliuočių, kietųjų lapuočių ar minkštųjų lapuočių želdiniai ir želiniai, kurių kokybė pagal aplinkos ministro tvirtinamų Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų reikalavimus dabar vertinama vienu metu – septintaisiais metais po miško atkūrimo ar įveisimo. Vertinimo metu jie pasiekia kokybės rodiklius ir gali būti priskiriami jaunuolynams.

Įstatymo projekte tikslinama 15 straipsnio buvusi 7 dalis nustatant, kad mišką kirsti pagrindiniais kirtimais draudžiama, jei miško valdytojas, savininkas ar naudotojas per nustatytus terminus bent vienoje savo miško valdoje neatkūrė miško.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektu siūlomus 3 straipsnio pakeitimus bus sudarytos sąlygos labiau funkcinę paskirtį atitinkančiam miškininkavimui atskirų miškų grupių miškuose, pirmiausia geresniam Europos Bendrijos svarbos miško buveinių išsaugojimui, kuriam dažniausiai bus reikalingas ūkinių miško kirtimų esminis apribojimas – dėl papildomų miško kirtimų ir jų plotų apribojimų kasmet po 0,8 mln. m³ gali sumažėti rinkai pateikiamos žaliavinės medienos ir miško kirtimo liekanų kiekis (apie 10 proc. visos metinės rinkos apimtys), tačiau šis sumažėjimas visa apimtimi gali būti kompensuotas intensyvesniu ūkinių miškų naudojimu ne saugomose teritorijose. Pirmiausia šiam kompensavimui gali būti panaudotas šiuo metu nenaudojamas (kaupiamas) medienos tūrio prieaugis III ir IV grupių miškuose (po 3,7 mln. m³ kasmet, neskaitant natūraliai atkrentančios medienos dalies) ir dėl to sukauptas neproporcingai didelis brandžių ir perbrendusių medynų kiekis tiek valstybiniuose, tiek ir privačiuose miškuose. Valstybiniuose miškuose šiam kompensaciniam medienos kiekiui į rinką pateikti prielaidas taip pat sudaro 2019-2023 metams patvirtinta pagrindinių miško kirtimų norma, kuri, lyginant su ankstesniu 2014-2018 metų laikotarpiu, yra 6 proc. didesnė pagal ekvivalentinį plotą. Privačiuose miškuose metinė miško kirtimų apimtis ir taip svyruoja daugiau kaip 0,8 mln. m³ ribose, priklausomai daugiausia nuo medienos kainų ir kitų rinkos sąlygų. Galiausiai vis dar nepanaudojamas potencialas yra rezervuotų nuosavybės teisių atkūrimui, bet tam nepanaudotų miškų įtraukimas į ūkinę veiklą (apie 10% Lietuvos miškų), kuris leis pirmiausia reikšmingai prisidėti kompensuojant miškų biomasės, kaip biokuro žaliavos, praradimus dėl papildomų apribojimų Europos Bendrijos svarbos natūraliose miško buveinėse.

Pažymėtina, kad miškų ekosisteminių paslaugų vertė yra beveik 1,5 karto didesnė nei medienos vertė vienkartinio miško iškirtimo atveju. Saugotinių Europos Bendrijos svarbos natūralių miško buveinių plotą (apie 150 tūkst. ha) priskyrus IIC miškų grupei, ekosistemų naudos vertinimo aspektu kasmet papildomai būtų sukuriama apie 330 mln. eurų pridėtinės vertės.

Priėmus įstatymo projektu siūlomus 4 straipsnio 1 dalies pakeitimus, nacionaliniai subjektai nebebus diskriminuojami užsienio subjektų, atitinkančių europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus, atžvilgiu ir turės tokias pačias sąlygas nuosavybės teisės į miškus įsigijimo srityje, kaip ir jie. Nediskriminuojant

organizacijų pagal įsteigimo valstybę, būtų skatinamas jų steigimas Lietuvos Respublikoje, o tai sąlygotų didesnes biudžeto pajamas.

Priėmus Įstatymo projektu siūlomą papildymą 10¹ straipsniu ir nustačius kompensavimo už ūkinės veiklos apribojimus ne saugomose teritorijose esančiuose privačiuose miškuose mechanizmą, bus sudarytos galimybės šių miškų savininkams gauti tiesioginę naudą iš savo turimų miškų ir tais atvejais, kai veikla apribota. Tai pagerins privačių miškų sektoriaus būklę, miško savininkų pasitikėjimą valstybe. Kadangi ne saugomose teritorijose taikomų kompensuojamų ūkinės veiklos apribojimų apimtis nebus didelė, numatoma, kad kompensavimui reikalingos lėšos nebus reikšmingos valstybės biudžeto Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programos apimtyje (preliminariai iki 100 tūkst. eurų kasmet arba iki 1 proc. minėtos programos apimties).

Priėmus Įstatymo projektu siūlomus 11 straipsnio pakeitimus, bus sudarytos prielaidos atkurti Europos Bendrijos svarbos natūralias buveines ir saugomų rūšių buveines ir tai turės minimalų poveikį miškų plotų kaitai, tačiau kadangi bendras kasmet kitomis naudmenomis paverčiamos miško žemės plotas visais atvejais yra mažesnis nei tais metais naujai įveisiamo miško plotai, šalies miškingumo tai nesusmažins.

Priėmus Įstatymo projektu siūlomus 15 straipsnio pakeitimus, bus sudarytos sąlygos subalansuotam miško naudojimui, pagerės atkuriamų ir įveisiamų miškų kokybė, bus tinkamai įgyvendinti Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo ir Europos Tarybos 1999/105/EB direktyvos reikalavimai. Tai turės teigiamos įtakos gamtos išteklių, įskaitant miškus, būklei.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Siūlomas teisinis reguliavimas kriminogeninei situacijai, korupcijai įtakos neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo įgyvendinimas verslo sąlygoms ir jo plėtrai esminės įtakos neturės, nes dėl papildomų miško kirtimų apribojimų saugotiniuose Europos Bendrijos natūraliose miško buveinėse sumažėsiantis rinkai pateikiamas medienos kiekis (maždaug 0,8 mln. m³ kasmet arba apie 10 proc. Lietuvos metinės medienos rinkos) galės būti kompensuotas suintensyvinant miško naudojimą ne saugomų teritorijų ūkiniuose miškuose (plačiau paaiškinta šio aiškinamojo rašto 5 punkte). Pritaikius minėtas kompensacines priemones, rinkai pateikiamas medienos kiekis iš valstybinių miškų galės būti išlaikytas iki įstatymo pakeitimo buvusioje apimtyje. Tai leis užtikrinti ir miško kirtimų perskirstymas vienos įmonės – Valstybinių miškų urėdijos - viduje, ir nustatytoji pagrindinių miško kirtimų norma 2019-2023 metams. Iš privačių miškų pateikiamas medienos kiekis dėl medienos kainų ir kitų rinkos sąlygų pasikeitimų ir taip kasmet svyruoja 2,9-3,8 mln. m³ ribose, todėl įstatymo įgyvendinimo sąlygoti pokyčiai neišsiskirs šių svyravimų kontekste. Tikėtina, kad ir privačiuose miškuose suintensyvės miško kirtimai ne saugomose teritorijose esančiuose ūkiniuose miškuose, nes tam visos prielaidos yra (nepanaudojamas kasmet kaupiamas medienos tūrio prieaugis privačiuose miškuose yra netgi didesnis nei valstybiniuose miškuose – 1,88 mln. m³). Dėl miškų grupių pakeitimo kai kuriais atvejais gali reikėti koreguoti vidinės miškotvarkos projektus, tačiau tai esminės įtakos verslo sąlygoms neturės. Valstybinių miškų vidinės miškotvarkos projektuose konkretūs kertami plotai (biržės) nenurodomi (biržių išdėstymo planas nėra sudėtinė miškotvarkos projekto dalis), todėl valstybinių miškų valdytojams lieka galimybė sukeisti numatytus kirsti plotus su priskirtais naujais apribojimais su plotais, kuriuose tokie apribojimai nenumatyti. Tokiu atveju vidinės miškotvarkos projekto korekcija nereikalinga. Privačiuose miškuose daugumoje atvejų tikslinti vidinės miškotvarkos projektų taip pat nereikės, nes valdos, kurioms rengiami vidinės miškotvarkos projektai, yra mažos (vidutiniškai vienu projektu aprėpiamas 3-4 ha miško plotas) ir nustatyti papildomi apribojimai dažniausiai apims visą miško valdą, todėl miškotvarkos projekto korekcija bus netikslinga.

Vertinant tiesiogiai su miško kirtimais ir medienos ruošą susijusias darbo vietas, minėtas medienos kiekis (0,8 mln. m³ kasmet) reikštų, jog darbo gali netekti apie 650 darbuotojų. Tačiau šios darbo vietos galės būti išlaikytos didėjant kirtimų intensyvumui jau minėtuose ne saugomų teritorijų ūkiniuose miškuose, taip pat dalis darbo vietų bus reikalingos Europos Bendrijos svarbos miško buveinių išsaugojimui arba atkūrimui.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant inkorporuoti Įstatymo projektą į teisinę sistemą, priimti naujų įstatymų, galiojančių įstatymų keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte pateikti terminai „medžių rūšies kilmės rajonas“, „miško veisimas“, „miško dauginamoji medžiaga“, „prekyba miško dauginamąja medžiaga“, „miško dauginamosios medžiagos tiekėjas“ suderinti su Valstybine lietuvių kalbos komisija ir įtraukti į Lietuvos Respublikos terminų banką.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis, Europos Sąjungos dokumentams.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymo projektą, reikės pakeisti šiuos Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymus:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 26 d. nutarimą Nr. 1171 „Dėl Miškų priskyrimo miškų grupėms tvarkos aprašo ir miškų priskyrimo miškų grupėms normatyvų patvirtinimo“.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. liepos 24 d. nutarimą Nr. 799 „Dėl Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatų patvirtinimo“.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 metų kovo 26 d. nutarimą Nr. 272 „Dėl Per penkerius metus neatkurtų privačių miškų atkūrimo miško savininkų lėšomis tvarkos aprašo patvirtinimo“.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 19 d. nutarimą Nr. 996 „Dėl Saugomų teritorijų tipinių apsaugos reglamentų patvirtinimo“.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 3 d. nutarimą Nr. 1578 „Dėl Kompensacijų privataus miško savininkams už saugomose teritorijose nustatytus veiklos apribojimus apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
6. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. sausio 27 d. įsakymą Nr. D1-79 „Dėl Miško kirtimų taisyklių patvirtinimo“.
7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 14 d. įsakymą Nr. D1-641 „Dėl Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais.
8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. birželio 9 d. įsakymą Nr. D1-318 „Dėl Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais.
9. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 29 d. įsakymą „Dėl Miško dauginamosios medžiagos nuostatų patvirtinimo“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Kadangi miško kirtimo apimčių sumažėjimas dėl Europos Bendrijos svarbos natūralių miško buveinių išsaugojimo galės būti kompensuotas intensyvesniu ne saugomose teritorijose esančių ūkinių miškų naudojimu (plačiau paaiškinta šio aiškinamojo rašto 5 ir 7 punktuose), įgyvendinus įstatymo pakeitimus neprognozuojamas reikšmingesnis parduodamos medienos kiekio sumažėjimas, atitinkamai į valstybės biudžetą miško valdytojų sumokami specialieji mokesčiai (iš pajamų už parduotą žaliavinę

medieną ir nenukirstą mišką), kurių dalis naudojama bendrosioms biudžeto reikmėms, o dalis – bendrosioms miškų ūkio reikmėms, išliks toje pačioje apimtyje, kaip ir iki įstatymo pakeitimo. Galimi svyravimai iš privačių miškų parduodamos medienos kiekyje neviršys svyravimų iki įstatymo pakeitimų įgyvendinimo, o iš valstybinių miškų parduodamos medienos stabilus kiekis ir toliau užtikrins stabilias valstybės biudžeto pajamas tiek bendrosioms miškų ūkio reikmėms tenkinti, tiek ir adekvačiam indėliui bendrosioms valstybės biudžeto reikmėms finansuoti.

Įgyvendinant įstatymo pakeitimus reikės valstybės biudžeto lėšų Miškų tvarkymo schemoms parengti (dėl miškų grupių pakeitimo), tačiau šios lėšos nustatytąją tvarka bus suplanuotos ir panaudotos iš Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programos, nes Miškų tvarkymo schemų rengimas ir tikslinimas šios programos lėšomis yra nuolatinis procesas.

Įgyvendinus siūlomus pakeitimus reikės kompensuoti privačių miškų savininkams už naujai įvedamus apribojimus saugomose teritorijose dėl Europos Bendrijos svarbos natūralių miško buveinių išsaugojimo iš viso maždaug 30 tūkst. ha plote, kas sudaro apie 3 proc. privačių miškų Lietuvoje. Įvertinus tai, jog didesnė dalis šių apribojimų realius praradimus miško savininkams sąlygos ne iš karto, taip pat atsižvelgus į šiuo metu taikomą analogiškų kompensacijų mokėjimo ir tam panaudojamų valstybės biudžeto bei Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai lėšų (Natura 2000 išmokos miškuose) poreikio patirtį, realus metinis lėšų poreikis šioms kompensacijoms sieks iki 10 mln. eurų kasmet. Kadangi didžioji apribojimų dalis bus tiesiogiai susijusi su Europos ekologinio tinklo Natura 2000 plėtra ir šio tinklo pakankamumu, tai ir kompensacijų absoliučiai didžioji dalis galės būti mokama iš jau minėto Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai kaip Natura 2000 išmokos.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „miškų apsauga“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.